

Стасів Н. С.,
аспірант

Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ СУДУ НА СТАДІЇ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗАЯВАМИ ПРО ВИДАЧУ ВИКОНАВЧОГО ЛИСТА НА ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ

Анотація. У статті досліджено процесуальні дії суду на стадії відкриття провадження за заявами про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Описано проблеми, які виникають при постановленні судами ухвал про відкриття провадження, про відмову у відкритті провадження, про залишення заяви без руху, про повернення заяви, про залишення заяви без розгляду у справах про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: третейська угода, суд, третейський суд, рішення суду, виконавчий лист.

Постановка проблеми. Нещодавно законодавець уніс зміни до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), додавши до вже наявних і усталених положень новий розділ VII-1 «Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів та про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів». Дослідження вказаного виду провадження ще не було предметом окремого аналізу вчених-цивілістів, а тому воно потребує детального наукового вивчення.

Процесуальні дії суду на стадії відкриття провадження у справі не раз досліджувалися вітчизняними вченими. У кожному з підручників і навчальних посібників з вказаної дисципліни хоча б один розділ присвячений цьому питанню. Крім того, правовий статус учасників третейського розгляду вивчали Н.А. Вангородська, Н.А. Литвин, Ю.Д. Притика, В.А. Рекун, С.О. Юлдашев. Разом із тим питання процесуальних дій суду на стадії відкриття провадження за заявами про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду (далі – заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду) залишилось поза увагою українських науковців.

У межах статті ми спробуємо дослідити процесуальні дії суду на стадії відкриття провадження за заявами про видачу виконавчого листа рішення третейського суду, проаналізувати нормативно-правове закріплення та судову практику з цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. При надходженні до суду заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду на суддю покладається важливий обов'язок із перевірки вказаної заяви та прийняття рішення, оформленого відповідним процесуальним документом. Саме тому варто зосередити увагу на початковому етапі розгляду заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду, зокрема на відкритті провадження у справі. З буквального тлумачення ст. 389-8 ЦПК України вбачається, що в певних випадках суд може постановити ухвалу про залишення без руху чи повернення такої заяви. Водночас

уважаємо, що суд також вправі постановити ухвалу про відкриття провадження у справі, хоча таке повноваження суду нормативно не зафіксоване.

Системний аналіз норм ЦПК України дає змогу дійти висновку, що для відкриття провадження у справі за заявою про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду необхідна така сукупність умов:

– наявність у особи, яка звертається із заявою про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду, права на таке звернення. Так, відповідно до ч. 1 ст. 389-8 ЦПК України, таким правом наділена сторона, на користь якої винесено рішення третейського суду;

– дотримання стоків звернення до суду за захистом. Згідно з ч. 2 ст. 389-7 ЦПК України, заява про видачу виконавчого листа про рішення третейського суду подається до суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років із дня прийняття рішення третейським судом. Заява, подана після закінчення строку, установленого ч. 2 цієї статті, залишається без розгляду, якщо суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку, про що постановляється ухвала;

– дотримання реквізитів заяви, визначених у ст. 389-8 ЦПК України. Варто зазначити, що у випадку подання заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду без додержання її реквізитів, а також у разі несплати суми судового збору така заява повертається особі, яка її подала, чи залишається без руху в порядку, установленому ст. 121 ЦПК України.

Разом із тим, нормативно закріпивши порядок розгляду справ за заявами про видачу виконавчого листа рішення третейських судів, законодавець залишив поза увагою такі важливі питання, як-от: 1) строки розгляду питання про відкриття провадження у справі; 2) вимоги до ухвали про відкриття провадження у справі за заявою про видачу виконавчого листа рішення третейського суду.

Як видається, заповнити першу прогалину можна за допомогою доповнення ст. 389-7 ЦПК України ч. 2 такого змісту: «Відкриття провадження у справі за заявою про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду здійснюється за правилами, установленими для відкриття провадження у справах позовного провадження, за винятками й доповненнями, установленими цією главою». Відповідно, ч. ч. 2, 3 і 4 цієї статті стануть частинами 3, 4 і 5.

Щодо змісту ухвали про відкриття провадження у справі про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, то в цьому процесуальному документі варто зазначити таке: найменування суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи; ім'я (найменування) особи, яка подає заяву, а також

ім'я (найменування) її представника, якщо заява подається представником, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження; ім'я (найменування) учасників третейського розгляду, їхнє місце проживання (перебування) або місцезнаходження; найменування та склад третейського суду, який прийняв рішення; відомості про рішення третейського суду, для виконання якого подано заяву, а саме: номер справи, дата й місце прийняття рішення, предмет спору, зміст резолютивної частини рішення; зміст вимоги особи, яка подає заяву; час і місце попереднього судового засідання, якщо суддя вирішив, що його проведення є необхідним, або час і місце судового розгляду справи, якщо суддя вирішив, що проведення попереднього судового засідання у справі не є необхідним; порядок оскарження цієї ухвали, зокрема можливість оскарження її в частині щодо визначення підсудності заяви.

Цікавим є те, що прогалини нормативного регулювання активно заповнюються судовою практикою, про що свідчить значна кількість ухвал про відкриття провадження за заявами про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень. Для прикладу можна навести ухвалу Деснянського районного суду м. Києва від 11.03.2015 р. за заявою Кредитної спілки «Українська кредитно-фінансова група» про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду у справі №754/3481/15-ц [1].

Аналізуючи реквізити зазначених ухвал про відкриття провадження, варто зазначити, що суди не завжди вказують на право осіб, які беруть участь у справі, оскаржити ухвалу в частині недотримання правил підсудності. Отже, особи, які беруть участь у розгляді справи про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, недостатньо поінформовані про своє право на апеляційне оскарження вказаної ухвали.

Крім того, в ухвалях про відкриття провадження за заявою про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду часто витребовуються матеріали третейської справи з третейського суду для огляду в судовому засіданні (наприклад, ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 15.02.2015 р. за заявою адвоката ОСОБА_1, заінтересована особа – Товариство з обмеженою відповідальністю «Будівельно-інвестиційна фірма «Граніт-Інвест» про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду у справі № 761/3070/15-ц [2]). У вказаних ухвалях зазначено: «З метою дотримання вимог ч. 3 ст. 389-9 ЦПК України і повного з'ясування обставин для правильного вирішення справи, суд вважає за необхідне витребувати справу із Постійно діючого Третейського суду до призначеної дати судового засідання». Водночас вважаємо таке витребування матеріалів третейської справи з ініціативи суду абсолютно неправильним і таким, що порушує як принцип змагальності цивільного процесу, так і вимоги ч. 2 ст. 389-9 ЦПК України, яка, нагадаємо, допускає витребування матеріалів третейської справи виключно за клопотанням однієї із сторін третейського розгляду. Більше того, надалі ненадання третейським судом матеріалів такої справи може стати підставою для відмови у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду (п. 8 ч. 1 ст. 389-10 ЦПК України). Отже, витребовуючи з власної ініціативи матеріали третейської справи суд виходить за межі наданих йому повноважень і порушує норми чинного законодавства, а тому така практика є недопустимою.

Ще одним цікавим питанням, яке часто виникає на практиці, є можливість суду відмовити у відкритті прова-

дження у справі за заявою про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Одразу потрібно зазначити, що нормативно така можливість не передбачена, що на нашу думку, є даремним. З огляду на таке нормативне закріплення, суди йдуть двома шляхами: 1) розглядають указані заяви навіть у тих випадках, коли вже на стадії відкриття провадження у справі очевидною є відсутність підстав для їхнього розгляду; 2) використовують аналогію закону та відмовляють у відкритті провадження у справі, керуючись ст. 122 ЦПК України. На нашу думку, правильним є другий підхід як з погляду процесуальної економії (не витрачається час на розгляд безперспективної вимоги), так і з урахуванням нормативних положень щодо аналогії закону.

На практиці найчастіше суди відмовляють у відкритті провадження за заявою про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду з тих підстав, що справа не належить до цивільної юрисдикції, а повинна розглядатися в порядку господарського судочинства (наприклад, ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 22.05.2012 р. за заявою Публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» до ОСОБА_1, ОСОБА_2, товариства з обмеженою відповідальністю «Ювіком-Транс» про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду у справі №2604/11541/12 [3]).

А відтак, з метою розвантаження судів загальної юрисдикції України та усунення помилок на практиці, вважаємо за доцільне доповнити ст. 389-7 ЦПК України ч. 5, де зазначити, що суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі з підстав, передбачених п. п. 1, 2, 3 і 5 ч. 2 ст. 122 цього Кодексу (заява не підлягає розгляду в судах у порядку цивільного судочинства; є таке, що набрало законної сили, рішення чи ухвала суду про закриття провадження у справі, у зв'язку з відмовою заявника від поданої ним заяви; у провадженні цього чи іншого суду є тотожна заява про видачу виконавчого листа на те саме рішення третейського суду; після смерті фізичної особи, а також у зв'язку з припиненням юридичної особи, які є однією зі сторін у справі, спірні правовідносини не допускають правонаступництва), а також якщо заяву про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду подано особою, яка не має права на таке звернення, якщо рішення третейського суду, на виконання якого подана заява, скасоване в установленому законом порядку.

Ще одними різновидами ухвал, які можуть бути постановлені на стадії відкриття провадження за заявою про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, є ухвала про залишення заяви без руху та ухвала про повернення заяви. Так, у випадку недодержання законодавчо встановлених вимог щодо форми та змісту заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду така заява залишається без руху й установлюється строк для усунення недоліків. Якщо ж недоліки не усунуто, то заява повертається заявнику в порядку, установленому для повернення позовної заяви у ст. 121 ЦПК України. Як бачимо, законодавець аналогічно визначає порядок і підстави постановлення ухвали про повернення позовної заяви та ухвали про повернення заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду. З наведеного можна зробити висновок про тотожну правову природу цих двох процесуальних документів.

Як свідчить аналіз судової практики, найчастіше заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рі-

шення третейського суду залишають без руху й надалі повертають із таких причин:

– подання заявником неналежним чином завіреної копії, а не оригіналу рішення третейського суду (наприклад, ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 10.03.2015 р. у справі №755/4521/15-ц [4]);

– несплата чи неповна сплата судового збору (наприклад, ухвала Дзержинського районного суду м. Харкова від 02.03.2015 р. у справі №638/2655/15-ц [5]);

– відсутність або неналежне оформлення документа, що посвідчує повноваження представника на підписання заяви (наприклад, ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 04.02.2015 р. у справі № 761/2917/15-ц [6]).

У цьому контексті варто зазначити, що законодавець визначає вичерпний перелік реквізитів заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду, а тому залишення без руху чи повернення такої, у зв'язку з відсутністю інших даних, ніж ті, що передбачені ст. 389-8 ЦПК України, є протиправним. Так, ухвалою Дніпровського районного суду м. Києва від 01.10.2013 р. залишено без руху заяву про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду у справі №755/24338/13-ц. Підставою для такого залишення без руху стало ненадання заявником доказів щодо невиконання боржником рішення третейського суду в добровільному порядку та/або відмови боржника виконати рішення третейського суду, доказів направлення боржнику листа-пропозиції про добровільне виконання рішення Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків. Недоліком форми та змісту вказаної заяви суд також указав неподання копії свідоцтва про реєстрацію Асоціації українських банків як юридичної особи, а також копії свідоцтва про реєстрацію Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків [7].

Ми не можемо погодитись із такими висновками суду, оскільки вимоги щодо форми і змісту заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду викладені у ст. 389-8 ЦПК України. Згідно зі ст. 389-8 ЦПК України, заява про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду подається в письмовій формі й має бути підписана особою, на користь якої прийнято рішення третейського суду, чи її представником. Заява про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, подана без додержання вимог, визначених у цій статті, а також у разі несплати суми судового збору повертається особі, яка її подала, чи залишається без руху в порядку, установленому ст. 121 цього Кодексу. З наведеного випливає, що ця норма не містить вимог про долучення до заяви документа, який засвідчує, що сторони, стосовно яких постановлено рішення суду та які не брали участі в судовому процесі, були належними чином повідомлені про час і місце розгляду справи; документа, що визначає, у якій частині чи з якого часу рішення суду підлягає виконанню; доказів щодо невиконання відповідачем рішення третейського суду в добровільному порядку та/або відмови боржника виконати рішення третейського суду.

На жаль, така позиція судового органу є непоодиноким. З огляду на наведене, уважаємо за необхідне Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ роз'яснити судам інших інстанцій недопустимість залишення без руху чи повернення заяв про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду з підстав, не передбачених ст. 389-8 ЦПК України.

Законодавець установлює (ст. 389-7 ЦПК України) строк для звернення до компетентного суду із завою про вида-

чу виконавчого листа на рішення третейського суду, який становить три роки з дня прийняття рішення третейським судом. Пропуск вищезазначеного строку за умови відсутності клопотання з боку заявника про його поновлення є підставою для постановлення компетентним судом ухвали про залишення заяви про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду без розгляду (ст. 389-7 ЦПК України).

Висновки. Отже, на стадії відкриття провадження у справі за заявою про видачу виконавчого листа на рішення третейського суду до юрисдикції компетентного державного суду належить постановлення однієї з п'яти ухвал, а саме: про відкриття провадження у справі; про відмову у відкритті провадження у справі; про залишення заяви без руху; про повернення заяви; про залишення заяви без розгляду.

Підсумовуючи наведене, можемо дійти висновку про недоліки законодавчої регламентації провадження у справах за заявами на рішення третейських судів, що спричиняють численні проблеми на практиці. Адже, додавши до ЦПК України новий розділ, законодавець не узгодив його з чинною нормативно-правовою базою, у тому числі й із нормами інших розділів Кодексу, обмежившись лише копіюванням положень Закону України «Про третейські суди», а отже, чинне законодавство потребує внесення обґрунтованих змін.

Література:

1. Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 11.03.2015 р. у справі № 754/3481/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43036933>.
2. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 15.02.2015 р. у справі № 761/3070/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42720954>.
3. Ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 22.05.2012 р. у справі № 2604/11541/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/26254169>.
4. Ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 10.03.2015 р. у справі № 755/4521/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43013474>.
5. Ухвала Дзержинського районного суду м. Харкова від 02.03.2015 р. у справі № 638/2655/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42998065>.
6. Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 04.02.2015 р. у справі № 761/2917/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42635219>.
7. Ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 01.10.2013 р. у справі № 755/24338/13-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33849926>.

Стасив Н. С. Процессуальные действия суда на стадии открытия производства по заявлению о выдаче исполнительного листа на принудительное исполнение решения третейского суда

Аннотация. В статье исследованы процессуальные действия суда на стадии открытия производства по заявлению о выдаче исполнительного листа на принудительное исполнение решения третейского суда. Описаны проблемы, возникающие при постановлении судами постановлений об открытии производства, об отказе в открытии производства, об оставлении заявления без движения, о возвращении заявления, об оставлении заявления без рассмотрения по делам о выдаче исполнительного листа на принудительное исполнение решения третейского суда. Предложены возможные пути их решения.

Ключевые слова: третейское соглашение, суд, третейский суд, решения суда, исполнительный лист.

Stasiv N. Procedural action of court during the opening of of judicial proceedings concerning issuance of executive letters for the decisions of court of arbitration

Summary. This article analyzes the procedural action of court during the opening of judicial proceedings concerning issuance of executive letters for the decisions of court of

arbitration. Described problems encountered in making judgments during the opening of judicial proceedings concerning issuance of executive letters for the decisions of court of arbitration. Proposed the ways to solve them.

Key words: arbitration agreement, court, court of arbitration, judgment, executive letter.